

Barn og kirkemusikk – barnekorarbeid sett i lys av trosopplæringsreformen i Den norske kirke

---

RAGNHILD STRAUMAN

Innledning

Barn som synger i kor i kirken formidler evangeliet og gir opplevelser som berører. Før de kan gi, må de selv ta imot tonene og gjøre musikken og ordene til sine egne. De får sang, gjør sang og gir sang. Dette er en formidling, som det er lett å åpne seg for. Barna som synger i kor er gjenstand for en interaktiv trosopplæring; gjennom sangene de lærer og deretter synger får de kunnskap om og kjennskap til sin kristne tro. Sangen er ikke først og fremst en intellektuell tilnæringsmetode, men en fysisk tilegnelse av musikk, som regel med ord. Kirkesang er trosopplæring i luthersk ånd. »Alle dager skal de unge fra barneskolen synge noen tyske salmer og lovsanger, en halv eller en hel time til ende.»¹

Formål

Formålet med denne artikkelen er å gi en kort presentasjon av trosopplæringsreformen i Den norske kirke, å vise til erfaringer fra musikkens rolle i trosopplæringsprosjektet i Bodø domkirke, samt å diskutere barnekorarbeidets inkludering i trosopplæringsreformen og gudstjenestelivet. Framstillingen baseres på viktige grunddokumenter, materiale fra forsøksvirksomheten i Bodø domkirke samt referanse til aktuell litteratur.

Særskilt viktige grunddokumenter er:

- NOU 2000:26, en offentlig utredning om dåpsopplæring i Den norske kirke, avgitt til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 10. oktober 2000.

---

¹ M. Luther, sitert etter Benestad 1976, s. 80.

- St.meld. nr. 7 (2002–2003), *Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja*, en tilråding fra Kultur- og kirke departementet av 11. oktober 2002 om reform av dåpsopplæringen i Den norske kirke.
- Innst. S. nr. 200 (2002–2003), en innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomitéen om trosopplæring i en ny tid og reform av dåpsopplæringen i Den norske kirke, basert på Stortingsmelding nr. 7.
- Stortingets behandling 27. mai 2003 av *Trusopplæring i ei ny tid*.
- *Kunsten å være kirke*, en kulturmelding for Den norske kirke utarbeidet av Norske kirkeakademier på oppdrag fra Kirkerådet. Behandlet som sak i Kirkemøtet i 2005.
- *Når tro deles*, sluttrapporten fra trosopplæringsreformens styringsgruppe for perioden 2003–2008.
- *Plan for kirkemusikk i Den norske kirke* 2009, et retningsgivende plandokument for det kirkemusikalske arbeidet.
- *Gud gir – vi deler* 2010, Den norske kirkes nye plan for trosopplæring.

Trosopplæringsreformen i Den norske kirke

Stortingsmeldingens utgangspunkt var at »Barn og unge har rett til opplæring i eiga tru. Opplæring i eiga tru gir grunnlag for å utvikle og å være trygg på egen identitet.»² Den 27.mai 2003 ble innstillingen fra Regjeringen om reform av trosopplæring i Den norske kirke behandlet av Stortinget.³ Dette markerte begynnelsen på en ny epoke for Den norske kirkes trosopplæring. Fra landskoleloven av 1739 til grunnskoleloven av 1969 var kirkens trosopplæring en selvfølgelig del av skolens undervisning i Norge. I 1969 mistet faget sin formelle status som kirkens trosopplæring, og siden har det vært en gradvis prosess for å få kristendomsfaget ut av skolen. Ved innføringen av KRL-faget⁴ i 1997 ble kristendom tydeliggjort som et fag

² St.meld. nr. 7 (2002–2003), s. 5.

³ Innst. S. nr. 200 (2002–2003).

⁴ Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap.

på skolens egne premisser, og det skulle ikke innebære noen form for forkynnelse.⁵ Den politiske utrednings- og avklaringsprosessen rundt trosopplæring startet i 1999. I tillegg til skolens endrede rolle hadde prosessen også sin bakgrunn i store endringer i samfunnet, med innvandring og større pluralisme, samt at det i det politiske miljø «vokste fram en felles erkjennelse av religionens nødvendige plass i samfunnet og det offentlige rom.»⁶

Retten til å lære om egen tro fremheves i grunnlagsdokumentene for reformen, men trosopplæringen har også et samfunnsbyggende perspektiv: »Regjeringa ser spørsmål om tru og livssyn, om identitet og tilknytning, som grunnleggjande i eit samfunn der det religiøse og kulturelle mangfoldet er aukande.»⁷ Reformen ble vedtatt og Den norske kirke fikk i oppdrag å utvikle en systematisk trosopplæring for barn og unge fra 0–18 år med utgangspunkt i en 5-årig forsøksfase. Det ble under stortingsbehandlingen presisert at reformen skulle være erfaringsbasert, lokalt fundert og organisert. En annen viktig forutsetning for reformen var å ivareta et tydelig skille mellom skolens undervisning og kirkens trosopplæring.⁸ Det ble også stilt krav om at forsøksfasen skulle ha en forskningsbasert ekstern evaluering.⁹

Kirkerådet etablerte en styringsgruppe, som skulle lede et prosjektsekretariat, forsøksmidler ble utlyst, og de første forsøksprosjektene kom i gang i 2004. Reformen skulle være en »grasrotreform«. Tanken var å utfordre menighetene til å være kreative rundt sin egen trosopplæring, og det ble framsatt et veiledende timetall på 315 timer. Menigheter fikk tildelt forsøksmidler etter søknad, og det ble gjennomført en opptrappingsplan, dvs. at noen menigheter begynte i 2004, noen i 2005 osv 479 menigheter og 78 regionale prosjekter

---

5 I 2008 ble faget endret til Religion, Livssyn og Etikk etter en dom fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen om at KRL-faget stred med menneskerettighetene. IKO – Kirkelig pedagogisk senter, »Om RLE-faget» (internett).

6 Hauglin, Lorentzen & Mogstad 2008, s. 30.

7 St.meld. nr. 7 (2002–2003), s. 5.

8 Fornying, administrasjons- og kirke departementet, »Trosopplæringsreformen» (internett).

9 Denne er blitt gjennomført av Arbeidsfellesskapet med forskere fra Det teologiske Menighetsfakultetet, Diakonhjemmet Høgskole og Otto Hauglin fra Otto Hauglin rådgivning as., og er gitt ut i Hauglin, Lorentzen & Mogstad 2008.

har fått tildelt midler i forsøks- og utviklingsfasen, og kreativiteten har vært stor.¹⁰

Å involvere så mange barn som mulig i kirkens trosopplæringstilbud stiller høye krav til kompetanse, til tverrfaglig samarbeid, til kommunikasjon og til markedsføring. I mange kirkelige staber er det ansatt prosjektledere/-medarbeidere med utradisjonell yrkesbakgrunn, men behovet for kateketer og menighetspedagoger er også styrket. Trosopplæringsreformen er også en personalreform, med de omstillinger det kan medføre i en tradisjonell kirkestab. Trosopplæringen har fått stor fokus, og den har utfordret staber til å prioritere annerledes, tenke nytt og samtidig til å ta vare på det arbeidet som allerede eksisterte. Den har skapt større bevissthet rundt kirkens dåpsteologi, og menigheter drøfter trosopplæringens innhold og form. Gudstjenesten har også fått en tydeligere rolle som trosopplæringsarena. Babysang, skolestartrite for 6-åringene, breddetiltak for 11-åringer,¹¹ dåpsskole, leir, fritidsklubb og kafé er eksempler på noen av de utadrettede tiltakene som er blitt gjennomført.

Evalueringsrapporten er et nyttig dokument for å få et godt inn-syn i trosopplæringsreformens forsøksfase. Her forklares reformens bakgrunn og tilnærming, organisering og utforming av forsøksfasen beskrives og analyseres, gjennomføring og resultater presenteres i en hoveddel, mens siste del tar for seg en oppsummering samt tanker om videreføring av reformen. Rapporten er kritisk til at det har vært en sammenblanding mellom forsøk og implementering av reformen i forsøksfasen. Dette begrenser nytten av prosjektevalueringen, men mange menigheter har tilpasset og endret innholdet i forsøksprosjektene underveis, og det er ingen tvil om at forsøksfasen har åpnet opp for mange kreative innspill som kommer kirkens trosopplæring til gode.

Reformens visjon er »å være en raus og tydelig kirke, hvor barn og unge får hjelp til å leve livet i tro, håp og kjærlighet.» Reformens mål er »å utvikle en systematisk trosopplæring som fremmer kristen

---

¹⁰ Den norske kirke, »Database med oversikt over prosjekter, tiltak og ressurser innenfor trosopplæringsreformen» (internett).

¹¹ For eksempel overnatting i kirken, minikonfirmasjon og alternative uteaktiviteter.

tro, gir kjennskap til den treenige Gud og gir hjelp til livstolkning og livsmestring for alle døpte i alderen 0–18 år, uansett funksjonsnivå.»¹² Trosopplærings-reformen finansieres over statsbudsjettet, og det ble bevilget totalt 389 millioner fra 2004–2008.¹³

FNs Barnekonvensjon er påfallende lite nevnt i grunnlagsdokumentene. Det eneste stedet som refererer direkte til FNs Barnekonvensjon, er styringsgruppas rapport, *Når tro deles*. Der først står Barnekonvensjonen oppført som et viktig moment i reformprosessen. »Barnekonvensjonen fremhever barnets rett til åndelig utvikling (§ 27).»¹⁴ Den nevnes verken i den offentlige utredningen, i stortingsmeldingen, i Stortingets behandling av saken, i evalueringsgruppens rapport eller i kirkens nye plan for trosopplæring. Det gjentas imidlertid flere steder at barnet har rett til å lære om sin tro, noe som indirekte henviser til Barnekonvensjonen. Fra å være et initiativ fra Den norske kirke for å sikre kirkens trosopplæring, ble det under Stortingets behandling en reform som åpner for at alle barn skal ha rett til opplæring i egen tro, uansett trostilhørighet.¹⁵ Fra trosopplæringssekretariatets side har det i ulike innledningsforedrag om reformen vært henvist til FNs Barnekonvensjon,¹⁶ men i hovedsak er trosopplæringsreformen en konsekvens av den generelle samfunnsutviklingen i Norge og skolens endrede rolle i kristendomsfaget. Det er et utbredt ønske å beholde folkekirken. »Den [dåpsopplæringen] er avgjørende for kirkens framtid som en levende folkekirke. Samtidig er dåpsopplæring nødvendig for at kristen kultur og etikk fortsatt skal være en bærebjelke i det norske samfunnet.»¹⁷ I reformens innledningsfase var det hovedfokus på Statens ansvar overfor Den norske kirke, samt kirkens kulturbærende funksjon i det norske samfunnet. Når styringsgruppa inkluderer barnekonvensjonen i sin rapport, kan det leses som en tydeliggjøring av at det er barnet som skal være subjektet i trosopplæringen.

---

12 *Når tro deles* 2008, s. 17.

13 *Når tro deles* 2008, s. 30.

14 *Når tro deles* 2008, s. 7.

15 Stortingets behandling 27. mai 2003 av *Trusopplæring i ei ny tid* (internett).

16 Ifølge samtale med Kristine Aksøy, seksjonsleder for Barn, unge og trosopplæring i Den norske kirke, tidligere Trosopplæringssekretariatet.

17 NOU 2000:26, s. 10.

Barnekorarbeidet og trosopplæringen

Forutsetninger

Det er julekonsert i kirken. Stearinlysene er tente og forventningen i rommet er til å ta og føle på. Barnekoret med de aller minste barna synger »Et barn er født i Betlehem» av hjertens lyst. Ikke veldig pent, men med stor innlevelse. Charlotte synger en liten solo, og har alles oppmerksomhet rettet mot seg. Hele kirkerommet smiler, mens mormor må gråte litt. Trommeslageren i bandet spiller på julekonserten år etter år. »Det blir ikke jul uten å få spille med og å se de minste barna synge,» sier han. Hvert år. Den barnlige gleden smitter over, og julekonserten blir en hellig stund. Og gleden knyttes til Jesu *fødsel*.

Barnekorarbeidet handler om musikk, men også om mer enn musikk. Det handler om estetikk, om samhandling, sosialisering, felles opplevelser, måloppnåelse og gode opplevelser i kirkerommet. Det handler om å bli sett, om å dele kunstuttrykk og om å gjøre andre berørt gjennom sangen. Det handler om å lære og å lagre, ikke bare i hjernen, men også i hjertet. En vakker melodi kan gjøre salmen til et livsvarig smykke man alltid bærer med seg.

Goethe hevdet at en personlighet kun kan utvikle seg mot fullkommenhet gjennom å beskjeftige seg med kunst, og at sang danner grunnlag for all undervisning.¹⁸ Filosofen Nægeli mente at musikkundervisningens endelige mål var å vekke allmenn menneskekjærlighet og gudsfrykt.¹⁹ Luther beskriver musikken som et naturens evangelium, en gave fra Gud.²⁰ Han vurderte salmen som et pedagogisk hjelpemiddel. Biskopen i Cesarea, St.Basilius (330–378) så musikken som troens tjener:

For da Den Hellige Ånd så at menneskeslekten hadde liten lyst til å gjøre dydige gjerninger, og at vi på grunn av vår tilbøyelighet

---

18 Varkøy 1997, s. 50.

19 Varkøy 1997, s. 51.

20 Varkøy 1997, s. 40.

til å ville fornøye oss ga liten akt på et rettskaffent liv, hva ble så gjort? Jo, Den Hellige Ånd føyet melodiers sødme sammen med læresetninger slik at vi gjennom denne sødme og ynde, uten at vi la merke til det, kunne motta det som var nyttig i selve ordenes innhold. Det er på samme måte kloke leger driver sin praksis: Når de skal gi den syke en medisin med bitter smak, smører de kanten av koppen med honning. Med et slikt mål for øyet er disse salmemelodiene skapt for oss, slik at barn og unge oppdrar sin egen karakter, sin egen sjel, mens de synger [...].²¹

I barnekoret er trosopplæringen knyttet til fellesskap i musikkutøvelse og musikkopplevelse. Barna får gjennom sangen delta i en skapende handling. Å la barn få denne typen opplevelser kan gi dem trygghet og gode møter med det hellige. I kirkens trosopplæring for barn er ikke musikken bare et middel, men også et mål; den er kunst, som kan speile det guddommelige og vise oss hvem Gud er. De gode opplevelsene overlever kunnskapen, men det er ikke dermed sagt at det kognitive ikke kan forsterke opplevelsene. I NOU 2000:26 om »dåpsopplæring i Den norske kirke» står det:

Hovedmålsettingen med en dåpsopplæring for vår tid er å føre barn og unge inn i den kristne tro og gi dem livshjelp, det vil si støtte til å tolke og mestre tilværelsen og sitt eget liv i lys av evangeliet. Det vil derfor være en sentral oppgave at alle som deltar får kjennskap til hva det innebærer at Kristus kan gi trygg identitet, håp for fremtiden og mot til å reise seg i krise og nederlag. Skal denne lykkes, må opplæringen ha preg av totalformidling og omfatte alle dimensjoner i religiøst liv, ikke bare den kognitive.²²

I evalueringsrapporten Kunnskap, opplevelse og tillørighet står det om fagfeltet menighetspedagogikk, at »skal man kunne ivareta den omfattende pedagogiske nyorienteringen, må fagfeltet forstått både

---

²¹ Fra en preken over den 1. salme, sitert etter Benestad 1976, s. 36.

²² NOU 2000:26, s. 50.

som profesjonsområde, kunnskapsinnhold og læringsformer utvikles og teoretisk forankres.»²³ Derfor må kirkemusikeren tas på alvor inn i en menighetspedagogisk kontekst, uten å måtte gi avkall på sin kunstneriske integritet. Alle kirkemusikere som har barnekor i sin stilling fungerer som »trosopplærere», og har et stort undervisningsansvar. I Kunsten å være kirke står det:

Kirkemusikken bør spille en viktig rolle i trosopplæringsreformen, og kirkemusikerne bør ha sentrale oppgaver i trosopplæringen. Dersom formidlingsfagene og de pedagogiske elementene i kirke- musikerutdannelsene styrkes, vil dette kunne gjøre kirkemusikerne til enda viktigere bidragsytere i trosopplæringen.²⁴

Trosopplæringsprosjektet i Bodø domkirke

Fra høsten 2004 var domkirken menighet i Bodø utvalgt som forsøksmenighet. Fokus skulle ligge på aldersgruppen 7–13 år, og det ble innvilget ca. 600 000 norske kroner årlig i en 5- årsperiode for å gjennomføre et trosopplæringsprosjekt, først og fremst basert på det kontinuerlige barnekorarbeidet. Det var ønskelig å teste ut hvorvidt det kunne skapes »naturlige og strategiske relasjoner mellom tidsavgrensede tiltak i trosopplæringa og det kontinuerlige arbeidet i kirkens barne- og ungdomsarbeid.»²⁵ I reformens forsøksperiode skulle fortrinnsvis nye ting prøves ut, men det var også rom for å kunne videreutvikle eksisterende tiltak. Bodø domkirke var en av svært få menigheter som i forsøksperioden fikk tildelt prosjektmidler med barnekorarbeidet som hovedsatsing. Mange prosjektmenigheter har hatt kor som en del av sine prosjekt, men Bodø domkirke fikk mulighet til å konsentrere seg om korarbeidet. Her ble det lagt til rette for å stadfeste og for å prøve ut hvilke muligheter trosopplæring i barnekor kunne ha.

Prosjektets hovedmål og delmål så slik ut:²⁶

---

23 Hauglin, Lorentzen & Mogstad 2008, s. 206.

24 *Kunsten å være kirke* 2005, s. 83.

25 *Når tro deles* 2008, s. 87.

26 Den norske kirke, »Barn i katedralen» (internett).

Hovedmål:

Gjennom trosopplæringsarbeidet å styrke kirken som en levende folkekirke og føre videre den kristne kulturarven ved at barn og unge får et positivt møte med kirken og det kristne budskapet.

Delmål:

- a) å utvikle et planmessig trosopplæringsprogram med utgangspunkt i korvirksomheten for aldersgruppa 7–13 år
- b) å utvikle en plan for faste, utvidede kontaktpunkter og møtesteder i tilknytning til domkirkens og korenes virksomhet gjennom året for de forskjellige alderstrinn.

Med det eksisterende korarbeidet som utgangspunkt skulle trosopplæringen få fokus. For menigheten fungerte dette utvilsomt som en bevisstgjøring av korarbeidet som trosopplæringsarena. Korarbeidet i Bodø domkirke har helt siden tidlig på 70-tallet stått sterkt. Men å vurdere barnekorarbeidet som en reell trosopplæring har det ikke vært tradisjon for. Mange stilte spørsmålsteget ved at en kantor kunne gå inn i en funksjon som leder for et trosopplæringsprosjekt.

Prosjektet fikk tittelen »Barn i katedralen«. Med utgangspunkt i kirkens 6 barnekor²⁷ skulle dette prosjektet belyse, bevisstgjøre og videreutvikle trosopplæringen med bl.a. følgende tiltak:

- å kartlegge trosopplæringsinnholdet i det eksisterende korarbeidet i Bodø domkirke slik det kommer til uttrykk i korøvelser, gudstjenester, konsertrepertoar og dramatiserte musikkspill/gudstjenester
- å utarbeide trosopplæringsplaner for barnekorene i aldersgruppa 7–13 år
- å utarbeide en plan for utvikling av nytt materiell som det vil være behov for, først og fremst med hensyn til gudstjenesteutvikling; herunder få laget nye kirkespill/dramatiserte gudstjenester som kunne nå utover korenes virksomhet

---

²⁷ Barnegospelkor for 4–5-åringene, 4 jentekor for jenter i alderen 6–14 år og ett guttekor for gutter i alderen 8–13 år.

En person i full stilling fikk mulighet til å jobbe utelukkende med planlegging, koordinering, promotering og gjennomføring av de ulike tiltakene, og hadde tid til å involvere og legge press på kirkens stab i dette arbeidet.

Nye kirkespill/dramatiserte gudstjenester

I forsøksperioden 2004–2008 ble det bestilt og skrevet/komponert og fremført 4 dramatiserte kirkespill, hvorav to kan brukes som gjenomkomponerte gudstjenester.²⁸

»Guds gjøgler» (sv. »Guds clown») handler om Johannes og vennene hans, som forsøker å fortelle oss at vi trenger Gud både i medgang og motgang. Med gudstjenesteledd som ramme er fortellingen flettet inn. Johannes er en talentfull danser, som utnytter sine evner, gleder mange med sin dans og oppnår stor berømmelse. Idet berømmelsen avtar, kjenner han seg tom og ensom. Han søker kirken og oppdager mennesker som er takknemlige og glade for alt Gud har gitt dem. Denne gleden ønsker han å ta del i, og han danser sin siste dans i takknemlighet til Gud. Dette er et dramatisert kirkespill med liturgiske ledd og nattverd for to-stemt barnekor, skuespillere og dansere, piano, elektronika og slagverk.²⁹ Flere av korsangene egner seg til bruk i hvilken som helst gudstjeneste, og ble et tilskudd til barnekorrepertoaret. Nattverdsangen »Vi deler vårt brød» har blitt benyttet mye i ettertid:

Vi deler vårt brød med vår søster og bror,
med alle som vil komme hjem.

Ja, vi deler vår vin med Gudsfolket på jord,
og alle som vil kan komme frem.

Kristi legeme er gitt for deg.

Kristi blod er utøst for deg.

Jesus Kristus, for deg og for meg.³⁰

---

²⁸ Alle er utgitt av Ung Kirkesang, se www.sang.no.

²⁹ Bjorvatn & Halstensen 2007, etter Tomie de Paolas »Guds gjøgler», oversatt til norsk av Gerd Grønvold Saue.

³⁰ Tekst av A. Bjorvatn i Bjorvatn & Halstensen 2007, s. 13–14. Gjengitt med tillatelse fra Kirkesangforlaget.

06. Vi deler vårt brød

Bodo Domkirke 23-24 oktober 2005

Asle Bjorvatn/Atle Halstensen

♩=114 F#m7/E Emaj7 A/E H/E **Vers** E F#m7/E E H

Piano

Vi del-er vårt brød med vår søs-ter og bror. Med
 reis-er oss opp og vi føl-ger ditt kall. Vi
 Et al-ter står dek- ket med vin og med brød. Et

Aadd9 H E G#m/H A/H C#m7 D#m7(♯5)

Pno

al- le som vil kom- me hjem. Ja, vi del- er vår vin med Guds-
 leg- ger vårt liv ved din fot. Ja, vi bøy- er vårt kne ved en
 mål- tid står fer- dig og klart. Ja et måt- tid for Liv- et som

E H Aadd9 H E

Pno

føl- ket på jord. Og al- le som vil kan kom- me frem
 ring som er halv. Vi ber- til deg. Ta oss i mot
 vant o- ver død. Du gir, Her- re Je- sus, en ny start.

Refr. A E/G# E D#m7(♯5) E A E/G# E

Pno

Kri- sti le- ge- me er gitt for deg. Kri- sti blod er blitt

H G#sus4 G# C#m G#m

Pno

ut- øst for deg. Je- sus Kris- tus for

Aadd9 A/H E **Fine** A/H H

Pno

deg og for meg.

Neste bestillingsverk var »Mariamesse»; en gudstjeneste for barnekor, figurspiller, danser og musikere. Den er originalt skrevet for besetningen kor/menighet, klarinett, piano og slagverk.³¹ Den er dramatisert med Maria som hovedfigur; barna blir kjent med Maria som Jesu mor, og som en skikkelse der det er plass til det mennesker sanser og erfarer i egne liv. Det innholdsmessige stoffet er knyttet til de bibelske tekster om Maria, legender som omhandler Maria, Frans av Assisi og mange av de blomster og urter som har fått navn etter Maria. »Reformatorene som fulgte i Skjelderups spor, ville så vel. Det var bare meningen å rense vekk papismen og hedendommen, riktignok unngikk de heldigvis å kaste barnet ut med badevannet, men Maria klarte de å 'kaste ut'. Nå ser vi likevel at kirkens grasrot er i ferd med å hente henne inn igjen. [...] Da må kirken svare med kristne bilder, med bilder som forkynner og gir åpning for opplevelse, innlevelse og meddiktning. Mariabildet er slik. Vi trenger det.»³²

De fleste sangene i Mariamessen kan også brukes selvstendig, og egner seg spesielt godt på Maria budskapsdag. En av dem er »Marilhøna» med følgende tekst:

En deilig sommerkveld så lun og mild;
en liten skapning, rød og gild har landet på meg selv.

Den sitter på min hånd så lett, så lett.
Et lite under, rett og slett med prikker på og sånn.

Mi Marilhøne står i rødt og sort,
tenk om jeg kunne fly så fort, men jeg kan bare gå.

Det kiler når hun går med mange ben.
Nå letter hun visst snart igjen og lander i mitt hår.

Fly opp til himmelen! Maria fly!
Og finner du en englesky, så lek i vrimmelen.

---

31 Verne, Helgesen & Drage 2010.

32 Verne, Helgesen & Drage fra forordet i »Mariamesse» 2010, s. 5. Jens P. Skjelderup var biskop i Bergen 1557–1582, og tok affære for å få fjernet det som var igjen av katolisismen.

Hils til Maria mor, fra oss og meg!
 Hun låner navnet sitt til deg og fred til den som tror.³³

Marihøna

tekst: Anne Helgesen / Lyder Verne

musikk: Bjørn A. Drage

Barnekor

5. Opp til him - me-len! Ma - ri - a

1. En dei - lig som - mer-kveld så lun — og mild; en
 3. Mi Ma - ri - hø - ne står i rødt — og sort, tenk
 5. Fly opp til him - me - len! Ma - ri - a fly! Og

Klaver

B.kor

fly! Og fin - ner du en eng-le - sky, me - len. _____

li — ten skap - ning, rød og gild har lan - det på meg selv. _____
 om — jeg kun - ne fly så fort, men jeg kan ba - re gå. _____
 fin - ner du en eng - le - sky, så lek i vrime - len. _____

Klv

³³ Tekst av L. Verne og A. Helgesen i Verne, Helgesen & Drage 2010, s. 10–11.
 Gjengitt med tillatelse fra Kirkesangforlaget.

9

B.kor

4. Når hun går med — man — — — ge ben. Nå

2. Den sit-ter på min hånd så lett, — så lett. Et li - te un - der, rett og
 4. Det ki-ler når hun går med man - ge ben. Nå let - ter hun visst snart i -
 6. Hils til Ma - ri - a mor, fra oss — — — og meg! Hun lå - ner nav - net sitt til

Klv

13

B.kor

let - ter hun visst snart i gjen mitt hår. —

13

slett med prik-ker på og sånn. —
 gjen og lan-der i mitt hår. —
 deg og fred til den som tror. —

Klv

Kirkespillet »Vannet i Villabelle» er for barnekor, skuespillere, solister og musikere.³⁴ Her er bibelfortellingen om tårnet i Babel utgangspunkt for fortellingen, og moralen i kirkespillet er, at det viktigste vi bygger, er gode relasjoner. Kjærligheten er det som gir liv. Her er det

³⁴ Myren & Petersen-Øverleir 2009.

også flere sanger som har et alment innhold og kan brukes selvstendig.
»Kyrie i tårnruinene» er en av dem:

Jorda du skapte, nå gråter den stille.

Kyrie, kyrie.

Hvis ingen her vil høre – hvem trøster jordas barn?

Kyrie eleison.

Tankene våre ble onde planer.

Kyrie, kyrie.

Hvis ingen av oss ser det – hvem redder jordas barn?

Kyrie eleison.

Ordene våre ble våpen som såret.

Kyrie, kyrie.

Når ingen andre vet det – hvem verner jordas barn?

Kyrie eleison.

Hendene våre la byrder på andre.

Kyrie, kyrie.

Hvis ingen her vil bry seg – hvem hjelper jordas barn?

Kyrie eleison.

Jorda du skapte, nå gråter den stille.

Kyrie, kyrie.

Du Gud, som ser og hører, kom trøst all jordas barn!

Kyrie eleison.³⁵

I kirkespillet »Fly ørn, fly!« for barnekor, skuespillere, solister og musikere³⁶ er temaet vår samiske arv og historie samt kirkas og statens overgrep mot samene. Her får barna innblikk i en viktig del av norsk og samisk kultur, og joik brukes som musikalsk virkemiddel i

---

³⁵ Tekst av B. K. Myren i Myren & Petersen-Øverleir 2009, s. 9–10. Gjengitt med tillatelse fra Kirkesangforlaget.

³⁶ Steffensen, Hestbråthen & Fjellheim 2009.

Kyrie i tårnruinene

Tekst: Bjørg Kjersti Hanssen Myren
Musikk: Børge Petersen-Øverleir

Melodi

Kor

Komp

Em D6 CMaj7 Hm Am Hm Am

8 **VERS 1**

Melodi

Kor

Komp

8 Hm Em D6 CMaj7 Hm Am Hm

15

Melodi

Kor

Komp

15 C Hm Em D6 CMaj7 Hm

2f **VERS 2**

Melodi

Kor

Komp

2f Am Hm Esus4 E Em D6 CMaj7

The musical score is written in G major and 4/4 time. It consists of three systems of music. The first system shows the beginning of the piece with a melodic line, a choral line, and a keyboard accompaniment line. The second system is labeled 'VERS 1' and contains the first two lines of lyrics. The third system contains the remaining lyrics and is labeled 'VERS 2' at the end. Chord symbols are placed above the keyboard line, and some are also placed above the vocal lines. The keyboard line uses slash marks to indicate where the accompaniment continues on another page.

Kyrie i tårnruinene

28

Melodi

Kor

Komp

plan - er. — Ky - ri - e, ky - ri - e. Hvis in - gen av oss ser det, —

H m A m H m A m H m E m D 6

35

Melodi

Kor

Komp

hvem red - der jor - das barn? Ky - ri - e e - le - i - son.

hvem red - der jor - das barn? Ky - ri - e e - le - i - son.

35 C Maj7 H m A m H m E sus4 E

41

Melodi

Kor

Komp

41 E m D/F# C Maj7/G D/A F Maj7 G Maj7 H sus4 H7

VERS 3

49

Melodi

Kor

Komp

Or - de - ne vå - re - ble vå - pen - som så - ret. Ky - ri - e, ky - ri -

Or - de - ne vå - re - ble vå - pen - som så - ret. Ky - ri - e, ky - ri -

49 E m D 6 C Maj7 H m A m H m C

flere av sangene. Med unntak av »Fader Vår», som synges med samisk tekst, inneholder alle sangene deler av fortellingene som brukes i kirkespillet.

Lars Collmars og Georg Riedels »Fiskmässan» ble et forbilde for hva som kan gjøres for å gi barn – og voksne – en annerledes gudstjeneste.³⁷ Her brukes bibelfortellingen om Jona i hvalens buk som en metafor på Jesu død og oppstandelse, og nattverden blir introdusert fra en uvanlig innfallsvinkel. Når »småfiskene» spiser brød og drikker vin, spytted de ut av hvalens buk. Jesus frir dem fra døden, og havet blir stille. »Tryggare kan ingen vara än Guds glada fiskstims-kara. Det er fröjd i våra själar. Bubbelfröjd i våra gålar.»³⁸ Denne »musikal-gudstjenesten» har gitt inspirasjon til å lage nytt stoff til bruk i barnekor, og har også gitt ideen om å blande bibelhistorier eller legender inn i en liturgisk sammenheng. Det er imidlertid en form som krever god økonomisk styring, dugnadsinnsats fra foreldre, lang innstudering, regi, koreografi, scenografi, kostymer og musikere.

Forsøket skulle også prøve ut hvordan den kontinuerlige korvirksomheten kunne skape en arena for tidsavgrensede tiltak, der barn som ikke deltok i korarbeidet kunne involveres. Vi inviterte særskilte alderstrinn på byens barneskoler, som førte til at mange barn fikk oppleve korenes forestilling. Deres delaktighet ble følgelig helt annerledes enn for de barna som hadde innstudert og forberedt disse verkene over lang tid, men de »eksterne barna» fikk presentert en musikalsk fortelling i kirkerommet, som også må kunne vurderes som en form for trosopplæring, om enn mer passiv. Gudstjenestemomentet ble da nedtonet, og nattverden utgikk. Dette var en del av tilbudet, som ikke kunne regnes inn under prosjektets tiltak. Formelt sett hadde vi ikke anledning til å blande trosopplæringsprosjektet med skolens aktiviteter, men på grunn av tiltakets kulturelle og utøvende profil var skolene svært interesserte i å få ta del i dette.

Samarbeidet mellom skole og kirke i Bodø står sterkt. Det er også

---

37 »Fiskmässan» ble bestilt av Maria församling i Helsingborg til en gudstjenestefestival i 1993.

38 Fra »Slutpsalm» i »Fiskmässan», 1993.

frigitt midler gjennom Den kulturelle skolesekken³⁹ for å skape kulturelle møtepunkter mellom skolen, det lokale kulturlivet og profesjonelle kunstnere/musikere. Ettersom Bodø domkirke ved flere anledninger før prosjektperioden hadde tilbudt forestillinger for skolen, var det viktig å bevare dette samarbeidet. Ankepunktet er imidlertid at en av forutsetningene for trosopplæringsreformen er å skille tydelig mellom skole og kirke, og at ingen trosopplæring skal foregå i skoletiden. Det var en utfordring å forholde seg til dette, men med en tydelig dialog med skolen, samt nedtoning av både gudstjenestemomenter og aktiv involvering av skoleklassene, ble dette gjennomført i henhold til skolens ordinære kristendomsundervisning. Utgiftene til skoleforestillingene ble betalt av Den kulturelle skolesekken, og kunne dermed ikke anses for å være en »snik-evangelisering» fra kirkens side. Dette er imidlertid en problemstilling som kan være utfordrende å håndtere for kirken.

Både i kirkens kulturmelding, *Kunsten å være kirke* og i *Plan for kirkemusikk* oppfordres det til samarbeid mellom skole og kirke. »Samarbeidet mellom kirken og skoler og barnehager har en lang tradisjon i lokalsamfunnet og er et viktig aktivitetsområde i menigheten.»⁴⁰ I kirkens plan for trosopplæring, *Gud gir – vi deler*, er skolen ikke nevnt som en aktuell arena. Men kunstformidling er en del av kirkens trosopplæring.

Ett mål for prosjektet var som nevnt »å teste ut hvorvidt vi kunne skape naturlige og strategiske relasjoner mellom tidsavgrensede tiltak i trosopplæringen og det kontinuerlige arbeidet i kirkens barne- og ungdomsarbeid». Både innhold og form ble evaluert grundig i etterkant. Vi fikk tilegnet oss økt kunnskap og erfaring rundt bruk av messer/kirkespill for barn. Dette er en krevende form, både kunstnerisk og teologisk. Vi erfarte at den pedagogiske tilretteleggingen av verkene krevde mye forarbeid. I den aktuelle aldersgruppen handler mye om relasjonsbygging. Nøkkelen til å skape de naturlige og strategiske relasjonene ligger i barnas kontakt med andre barn, men også i foreld-

---

39 Nasjonalt utviklingstiltak fra 2001. Fremmer et nært faglig samarbeid mellom skole- og kultursektoren. Se <http://www.denkulturelleskolesekken.no>.

40 *Plan for kirkemusikk* 2008, s. 17.

renes holdning til det som skjer i kirken. Den viktigste promoteringen skjer ikke gjennom media, men gjennom korbarnas motivasjon for å få andre til å bli med, enten for å se på det som skal framføres eller for å delta i den ukentlige aktiviteten. Denne type prosjekter skaper mye engasjement, men formen kan bli viktigere enn innholdet for å stimulere barna tilstrekkelig. Den egne evalueringen ble i hovedsak basert på de voksnes erfaringer av hvordan prosjektene fungerte, og hva som ble formidlet. Dette danner derfor et noe ensidig erfaringsgrunnlag, som bør utvides i det videre trosopplæringsarbeidet.

Barnekoret i gudstjenesten

Gjennom trosopplæringsprosjektet ble det satt større fokus på involvering av barna i gudstjenesten på en helhetlig måte, noe som medførte høye krav til planlegging i god tid.⁴¹ Dette ble en viktig utfordring for hele staben, og skapte en ny giv rundt gudstjenestearbeidet. Barnekorøvelsen er en naturlig arena for å forberede alt barna kan bidra med i en gudstjeneste: salmer, bønner, tekstlesninger, dramatisert preken, synge fadervår, trosbekjennelsen, velsignelsen og alle liturgiske ledd som menigheten deltar i. De kan tilegne seg gudstjenestens innhold, og vil dermed kunne oppleve seg selv som aktive deltagere i gudstjenesten. Samtidig er selve gudstjenesten et sted, der de møter Gud gjennom sakramentene. Thor Strandenæs henviser i sin artikkel »Barn og gudstjeneste» til den augsburgske bekjennelse, som sier »at sakramentene ikke bare er innstiftet for at de skal være et be-kjennelsestegn mellom mennesker, men mer for at de skal være tegn

---

41 For å fremme barnas involvering i gudstjenesten, iverksatte vi følgende tiltak: Vi planla kordeltagelsen på de ulike gudstjenestene i god tid før semesterstart, slik at foreldre fikk anledning til å sette av de aktuelle søndagene. Vi ga gudstjenestene et hovedtema utifra dagens tekster og søndagens plass i kirkeåret; for eksempel »Herren er min hyrde», »Takknemlighet», »Bønn», »Å dele med hverandre», »Omsorg og fellesskap», »Kirken, vårt hjem», »Karneval» osv. Et utvalg av tekster, salmer og sanger var klart senest to måneder før gudstjenesten ble gjennomført, og valg av musikk til liturgiske ledd var fleksibelt. Vi forsøkte å tilrettelegge gudstjenestene på en slik måte at ingen aldersgrupper skulle føle seg ekskludert. Vi sendte ut brosjyrer til alle barn i menigheten, der det var en oversikt over hvilke gudstjenester som egnet seg best for dem, og med invitasjon til »kirkesaft» etter gudstjenesten.

og vitnesbyrd om Guds vilje mot oss, framsatt for å vekke og styrke troen hos dem som bruker den. Både dåp og nattverd skal altså vekke og styrke tro, det vil si både skape tro og gi næring til eksisterende tro. Menigheten har et ansvar for at gudstjenesten i praksis kan være en medspiller i trosopplæringen.»⁴² Å oppdra barna til å gå til nattverd var et viktig ledd i trosopplæringen. I utgangspunktet forsøkte vi å holde en åpen dialog med foreldrene rundt trosopplæringen. Ved å gi rom for samtale om nattverden i forkant kan terskelen senkes. På lengre sikt er det en fordel å ha foreldrene med seg i trosopplæringen på denne måten. Imidlertid er nattverden et tema som mange foreldre ikke våger å stille spørsmål om i plenum, og mange har et forhold til nattverden som forbeholdt »svært kristne personer». De kan ikke uten videre identifisere seg med deltagelse i nattverden, selv om de er døpt og konfirmert i kirken. Om barnet ønsker å gå til nattverd, er det barnets eget valg. Så lenge Den norske kirke tilbyr nattverd for barn, bør det kanskje innebære tillit til at det er barnet selv som velger om det vil gå til nattverd eller ikke.

For at gudstjenesten skal fungere godt som uttrykk for trosutfoldelse og trosopplæring må den tilstrebe så vel meningsfull gjentakelse som meningsfull variasjon. Det gjenstår videre å utvikle ordninger og praksis som tilrettelegger for at barna får et reelt eierskap til hele gudstjenesten, slik at de kan delta som aktører i forberedelse og gjennomføring og ikke bare som (aktive eller passive) mottakere.⁴³

Ved noen anledninger forsøkte vi å invitere »eksterne barn» til gudstjenesteverksted på lørdager. Det ble ingen suksess. Kanskje kunne vi fått dette til med flere forsøk? Kanskje skulle vi ha satset på en foreldrekafé, eller tilbudt dette som en barnevaktsordning?

Men å invitere til verksted i etterkant av gudstjenester har blitt gjennomført med større hell, og menighetens karnevalsmesse er nå

---

⁴² Strandenæs 2008, s. 5. Han henviser til art. XIII.

⁴³ Strandenæs 2008, s. 13.

blitt en populær tradisjon. Alle barn utfordres til å kle seg ut før de kommer til gudstjeneste, og det inviteres til karnevalsverksted og -fest i etterkant. Karnevalsmessen er en gudstjeneste, der vi ser at barnekordeltagelsen utvider barnedeltagelsen med venner og søsken, som dras med. Karneval er et positivt ladet ord for barn. Å kle seg ut er en fest i seg selv. Vi forsøkte å plassere karnevalstradisjonen inn i familiegudstjenesten, på gudstjenestens egne premisser. Som inngang til fasten, med dansende salmer og band og spesielt fokus på de minste barna, ga dette et grunnlag for å koble karnevalet til fastetiden. Det stiltes imidlertid krav til en stram liturgi og bevissthet rundt det teologiske innholdet vi ønsket å formidle. Aktivitetene i etterkant av gudstjenesten utgjorde en viktig del av helheten, og var den egentlige karnevalsfesten.

Barnekorøvelsen

Barn som synger i kirkens barnekor er en del av menigheten. De møter på ukentlige korøvelser, og får gjennom disse ta del i ulike dimensjoner av trosopplæringen. De blir bedre kjent med seg selv gjennom bruk av stemmen og sangen, de får kristen kunnskap gjennom en estetisk innfallsvinkel. De møter bibelfortellinger og Guds ord, de lærer salmer og sanger med dogmatisk innhold, de får kjennskap til kristen etikk, og de får god innføring i gudstjenesten og sakramentene. De får oppleve kirkerommet og kirkens symboler, og har mulighet til å etablere en personlig relasjon til Gud:

Guds ord er i seg selv den aller lifligste Musica, som gir trøst og liv midt i dødens nød og rettelig kan fryde hjertet. Men når det kommer en søt sang og melodi dertil (som også er Guds synderlig gave), da får denne sang en ny kraft og går dypere inn i hjertet, så at teksten, som er så godt som sangens sjel, rører hjertet mer og glemmes ikke lettelig.⁴⁴

---

44 Thomissøn 1569.

Barna må også forholde seg til andre barn og kan i koret finne et viktig fellesskap. »Det å spille eller fremføre musikk sammen med andre er en sterk kilde til opplevelse av nært fellesskap. For eksempel vil opplevelsen av å synge i kor kunne gi følelsen av noe større, uten å måtte oppgi seg selv.»⁴⁵

En større satsing på og bevisstgjøring rundt gudstjenestedeltagelsen stiller krav til innholdet i korøvelsen. For å motivere barna ble det lagt vekt på variasjon i korøvelsen, både musikalsk og metodisk; en vise om kjærlighet, en Luthersalme, et gregoriansk kyrieledd med vekselang, der en i koret får synge solo, velsignelsen i gospelversjon og sanger med bevegelse. Å planlegge andre sosiale tiltak, store julekonserter og større dramatiserte verk kunne involvere barna – og foreldrene – på ulike måter, og inspirere dem til å være med over tid.

Dette er i tråd med Den norske kirkes nye trosopplæringsplan, der grunnlaget beskrives ut fra temaet »vi deler», og utdypes slik:

- Vi deler tro og undring
- Vi deler kristne tradisjoner og verdier
- Vi deler opplevelser og fellesskap
- Vi deler håp og kjærlighet⁴⁶

Prosjektet har vist at »det musiske er en del av en skapende og derfor levende livsform for alle mennesker, i barndommens lekende og menneskeliggjørende forlengelse.»⁴⁷ »Uansett siktemål må dette være fundamentalt viktig: å ta vare på og videreutvikle musikkuttrykkets eksistensielle betydning for og i hvert enkelt barn, i hvert enkelt menneske.»⁴⁸

---

45 Ruud 1997, s.140.

46 *Gud gir – vi deler* 2010, s. 7.

47 Bjørkvold 2005, s. 254.

48 Bjørkvold 2005, s. 255.

Barnekorarbeidet og trosopplæringsreformen – en kritisk analyse

»Det varierte musikkarbeidet i barne- og ungdomssammenheng i Den norske kirke har store ringvirkninger. Utover de kunstneriske dimensjonene har arbeidet både stor miljøskapende betydning og betydning som arena for engasjerende læring av kristen tro og praksis.»⁴⁹ Slik står barnekorarbeidet beskrevet i Den norske kirkes kulturmelding, *Kunsten å være kirke*. Å synge er en eksistensiell uttrykksform, en måte mennesket kommuniserer på fra det er født. I barnekoret kan sanggleden og sanglysten oppmuntres og styrke barnets personlighets- og identitetsutvikling. Barnekoret er et sosialt rom, og det definerer enkeltmennesket. I Norge synger 28 761 barn og unge i kor i kirken.⁵⁰

Ifølge evalueringsrapporten er det utydelige forventninger til reformens kunnskapsinnhold. Prosjektene i forsøksperioden skulle først og fremst prøve ut *nye tiltak*, ikke stadfeste eksisterende tiltak. Det kontinuerlige barnekorarbeidet har derfor fått svært liten oppmerksomhet i forsøksfasen, og av 282 ansatte trosopplæringsmedarbeidere i 2007 var det kun 20 med kirkemusikalsk kompetanse.⁵¹ Hadde barnekorarbeidet i større grad blitt betraktet som kjernevirksomhet i trosopplæringen, kunne man sett for seg at det ble gitt midler til økte stillingsprosenter for organister, og at den kirkemusikalske trosopplæringskompetansen kunne blitt styrket og satset på. Forhåpentligvis har trosopplæringsreformen gitt en økt bevissthet rundt barnekorarbeidet i menighetene, men slik det omtales i både trosopplæringsplanen og i evalueringsrapporten, er barnekor – med få unntak – nevnt i en bisetning og aldri i en hovedsetning. I praksis er trosopplæringsreformen så langt blitt en renessanse for religionspedagogikken; kateketer og menighetspedagoger har fått en oppblomstring, mens kirkemusikken står på stedet hvil. Kirkens ledelse har i praksis begrenset tiltro til kirkemusikeren som trosopplærer, og det musikalske arbeidet

---

49 *Kunsten å være kirke* 2005, s. 79.

50 Statistisk sentralbyrå, »KOSTRA: kirke, 2008» (internett).

51 Hauglin, Lorentzen & Mogstad 2008, s. 65.

utført av profesjonelle utøvere blir ikke tatt på alvor som reell trosopp-læringsvirksomhet. Hadde trosopplæringssekretariatet virkelig sett det viktige potensialet i barnekorarbeidet, ville den kirkemusikalske kompetansen blitt etterlyst i mye større grad. Flere menigheter ville ha satset på å få i gang barnekor, og den musikkestetiske dimensjonen ville blitt omtalt på en helt annen måte.

Organisasjonen Ung Kirkesang⁵² har iverksatt et videre- og etterut-danningstilbud for barnekordirigenter/kirkemusikere, som har trosopp-læring som eget fag. Dette initiativet tas ikke fra kirkens ledelse, men fra barnekorene selv. Trosopplæringsreformen beveger kirkemusikerne til å markedsføre sin rolle som trosopplærere. I Plan for kirkemusikk står det at »Å skape og lytte til musikk kan gi et møte med det hellige i et annet språk enn det som ord og tanke kan romme. Musikk og andre kulturelle uttrykk har, i lys av kristen skapertro, en verdi i seg selv og gir en felles plattform for å uttrykke et bredt spekter av livserfaringer.»⁵³ Hvis kir-kens ledelse ønsker å styre etter sine egne planer, kan man undres over hvorfor musikken ikke tas mer på alvor i trosopplæringen.

Trosopplæringsreformen har på mange måter »blitt en gudstjenes-terereform med vekt på barn og unges plass i gudstjenesten og gudstje-nestefellesskapet.»⁵⁴ Plan for trosopplæring⁵⁵ anbefaler at »ethvert tiltak i trosopplæringen skal ha tilknytning til menighetens gudstje-nesteliv, enten i form av deltakelse i en gudstjeneste, eller ved at guds-tjenestelige elementer inngår i undervisningssamværene.»⁵⁶ Dette åpner opp for barnekorets plass i menighetsarbeidet. Barn som synger 1,5 time ukentlig i kor i 5 år, har sannsynligvis 300 timer kirkelig opp-levelse og opplæring i tro, liv, salmer, sang og gudstjenestedeltagelse. I den grad gudstjenesten legges inn som en fast del av barnekorets årshjul, vil de kunne tilnærme seg gudstjenesten med tydeligere invol-tering enn noe annet barnearbeid i kirken. Denne involveringen kan de også ta med seg hjem, og ha med seg gjennom hele livet, såfremt

---

52 Ung Kirkesang er en organisasjon av, for og med korsangere i barne- og ung-domskor knyttet til menigheter i hele landet.

53 *Plan for kirkemusikk* 2009, s. 8.

54 Hauglin, Lorentzen & Mogstad 2008, s. 203.

55 *Gud gir – vi deler* 2010.

56 *Gud gir – vi deler* 2010, s. 29.

involveringen planlegges i god tid, og barna har anledning til å tilegne seg alt de selv skal bidra med.

Den største innvendingen mot barnekor som en overbevisende del av kirkens trosopplæring synes å være tanken om at korsang kun er for spesielt interesserte. Dette gjelder imidlertid for de fleste av kirkens aktivitetstilbud. Uansett hva kirken tilbyr, vil noen være mer interessert i det ene enn i det andre, og det vil alltid være en konkurranse mellom kirkens tilbud og lokalsamfunnets andre aktivitetstilbud. Legges det tilrette for å bruke mer ressurser på barnekorarbeid, både når det gjelder profesjonalisering, innhold og markedsføring, vil det ihvertfall kunne styrke trosopplæringens kulturelle profil og senke terskelen for mange barn, men også for foreldre. Kanskje kunne man utvide barnekorarbeidet til å bli Kirkens kulturskole, med orgelklubb, dramagrupper og kunstundervisning? Med korarbeidet som basis, er det aktuelt å bruke kirkespill og gudstjenester som inkluderer ulike kunstuttrykk og dans. Om kulturbegrepet ikke har vært stuerent i Den norske kirke før ganske nylig, så er kultur et ord som åpner kirkedørene for svært mange mennesker. Foreldre, som har døpt barna sine, men som ikke helt klarer å identifisere seg som kristne, trenger gjerne et alibi for å sende barna sine til kirken. Da kan kor-innfallsvinkelen være én av kirkens utstrakte hender.

At barnekor som regel nevnes i en bisetning i kirkelige fora, virker helt uforståelig for kirkelige ansatte, som ser trosopplæring gjennom korarbeidet som en påle i kirkens gudstjenesteliv. Musikk er mer enn prestasjon og underholdning. Musikk er levende formidlingskunst med et stort opplevelsespotensiale. Musikk kan åpne dører til kunnskap om og kjennskap til den kristne tro. Musikken styrker trosopplæringens kunnskaps-, opplevelses- og tilhørighetsdimensjon. Og »musikken brukes til å beskrive, oversette og tydeliggjøre de indre bevegelser vi kaller følelser.»⁵⁷ Musikken kan bevege barna, og de får en styrket selvfølelse gjennom sin korkompetanse.

I evalueringsrapporten drøftes det pedagogiske innholdet i de ulike tiltakene: »[...] Sang og musikk står sentralt, uten at vi eksakt vet

---

⁵⁷ Ruud 1997, s. 81.

hvordan salmetradisjonen holdes i hevd. Vi vet at salmer er relativt sjelden kost i barnekor og ten-sing.»⁵⁸ Hvordan kan de i den ene setningen si at de ikke vet, og i den neste si at de vet? Selv om evalueringsrapportens oppgave er å beskrive forsøksfasen av trosopplæringsreformen, viser denne påstanden hvordan trosopplæringen kan vurderes, dersom evalueringsgrunnlaget for det videre arbeidet blir for snevert. Det kan ligge nyttig informasjon i en faktisk kartlegging av barnekoret som et av kirkens aller viktigste trosopplæringsarenaer, der også salmesangen står sentralt. For der salmesangen står sentralt, har teologien plass, kunsten plass, mennesket plass og samhandlingen plass. Luther skrev:

Jeg ønsker i sannhet at alle kristne skulle elske og ære musikkens vidunderlige gave, som er en verdig og kostelig skatt som Gud har skjenket menneskeheten. Musikkens rikdommer er så verdifulle og overveldende at jeg mangler ord hver gang jeg forsøker å tale om dem eller beskrive dem [...] Alt i alt, nest etter Guds eget ord, er musikkens edle kunst den største skatt i denne verden. Den kontrollerer tanke, sinn, hjerte og ånd [...].⁵⁹

»I tidligere tider sørget kristendommen for å få musikkfaget sentralt plassert i skolen, i Luthers ånd. Salmesangen skulle vende barna mot Gud.» Musikkfaget har »berettigelse som en av menneskets dypeste kilder til glede, opplevelse, som basisressurs for et rikere, helere og mer skapende liv.»⁶⁰ En varig trosopplæring, som kan følge generasjoner, er den trosopplæringen som tar vare på sangen. En kirke som synger, er en levende kirke, som åpner dører for både barn, unge og voksne i et livsperspektiv. Musikken engasjerer og berører: »Bare musikken kan skape det som teologien på en annen måte oppnår, nemlig å berolige og å glede menneskets sjel.»⁶¹

---

58 Hauglin, Lorentzen & Mogstad 2008, s. 138.

59 M. Luther, sitert etter Benestad 1976, s. 78.

60 Bjørkvold 2005, s. 170.

61 M. Luther, sitert etter Benestad 1976, s. 79.

Avslutning

Barnekorarbeidet bekrefter sin eksistens som trosopplæringsarena, og er en trosopplæringsform der både livstolkning og livsmestring, kirkens tro og tradisjon, samt kristen tro i praksis får en naturlig plassering. Som Den norske kirke formulerer det i sitt undervisningsprogram *Gud gir – vi deler*: »Trosopplæring er en dannelsingsprosess der oppdragelse, undervisning, kultur- og tradisjonsformidling og kristen tro i praksis spiller sammen. Opplæringen må bære preg av totalformidling, der kunnskap og opplevelser i menighet og hjem gir læring i og av fellesskapet.»⁶²

Summary

In 2003, the Norwegian parliament (Stortinget) launched the so-called Faith Education Reform. With the reform the state supports religious communities and mainly the Church of Norway in establishing their own faith nurture programs. This is first of all due to the loss of baptismal education as a school subject, a change that actually started as early as in 1969. The reform process also had its background in societal changes, with immigration and pluralism, and the general political opinion discovering religion as an important and obvious part of the common society. The reform challenged the Church of Norway to develop a faith education for children and youth aged 0–18 with a grass-root trial period of five years. The reform should be based on local experience, a demand that has contributed to a high motivation for the reform amongst local staff and parishioners. The reform has resulted in an increasing consciousness about baptismal theology in the Church of Norway, and the Sunday Services have become renewed as an area of faith education. The reform is fully financed by the Norwegian State.

Singing groups for moms and toddlers, church-school for six-year-olds, a night in church for eleven-year-olds, baptismal school as a leisure activity, camps and clubs with different programs are some of the arrangements that have been developed and tried out in the reform. The

---

⁶² *Gud gir – vi deler* 2010, s. 5.

aim of this article is to explain why also children's choirs are an important part of faith education. The cognitive aspects connected to lyrics, hymns and narrative texts from the Bible are supported by aesthetics, cooperation, socialization, common experiences and creative actions. Through the art of music and singing, children may *see* God.

The Cathedral in Bodø (Bodø domkirke), Norway, was one of the parishes involved in the trial period. The main task was to focus on work with children's choirs, but also to establish meeting points between continuous choir rehearsals and time-limited activities, such as church musical performances and special Sunday services. During this period, four new church musicals for children were ordered, involving choirs, composers, writers, dancers, musicians and directors. A lot of »external» children came to experience the performances. To involve and include children in the Sunday services became another important issue for the project in Bodø Cathedral. The staff realized the importance of planning the services months beforehand, in order to have enough time to prepare the children of all the tasks they can take care of. They also experienced that information and conversation about Holy Communion encouraged the children to get involved in this part of the service. Furthermore, the choir rehearsals were considered a useful area of faith education, with their weekly input of Christian knowledge and experience of art through singing.

However, the continuous work with children's choirs has not actually played a major part in the trial period of the Faith Education Reform in the Church of Norway as such. Among the 282 employed faith educators in 2007, only 20 persons were qualified as church musicians. In practice, the Faith Education Reform has been a renaissance for religious education without including the church musician as a serious part of this. The leadership of the Church of Norway has no real confidence in the church musician as faith educator. Nevertheless, children's choirs can easily be confirmed as an important area of faith education, where mastery of one's own life, the tradition of church and faith and the practice of Christian belief find their place.

Keywords: Faith Education Reform, Church of Norway, children's choirs.

Litteratur

- Benestad, F., 1976, *Musikk og tanke*. Oslo.
- Bjorvatn, A. E. & Halstensen, A., 2007, *Guds gjøgler*. Kirkesangforlaget. Hamar.
- Bjørkvold, J.R., 2005, *Det musiske menneske*. Utvidet utgave. Oslo.
- Collmar, L. & Riedel, G., 1994, *Fiskmässan*. Skövde.
- Dåpsopplæring i Den norske kirke*, Delrapport fra Kirke/stat-utvalget, 2001. Oslo.
»Fiskmässan», se Collmar.
- Gud gir – vi deler. Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke*, 2010. Kirkerådet. Oslo.
- Hauglin, O., Lorentzen, H. & Mogstad, S. D. (red.), 2008, *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*. Bergen.
- Innst. S. nr. 200 (2002–2003), *Om trosopplæring i en ny tid. Om reform av dåpsopplæringen i Den norske kirke*. Oslo. Internett: [http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2002-2003/inns-200203-200/\(2010-05-16\)](http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2002-2003/inns-200203-200/(2010-05-16)).
- Kunsten å være kirke. Kulturmelding for Den norske kirke*, 2005. Oslo.
- Myren, B.K. & Petersen-Øverleir, B., 2009, *Vannet i Villabelle*. Hamar.
- NOU 2000:26, »...til et åpent liv i tro og tillit». *Dåpsopplæring i Den norske kirke*. Statens forvaltningstjeneste. Oslo. Internett: [http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20002000/026/PDFA/NOU20002000026000DDDPDFA.pdf\(2010-05-16\)](http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20002000/026/PDFA/NOU20002000026000DDDPDFA.pdf(2010-05-16)).
- Når tro deles*, 2008, Styringsgruppas rapport fra trosopplæringsreformens forsøks- og utviklingsfase 2003–2008. Kirkerådet. Oslo.
- Plan for kirkemusikk i Den norske kirke*, 2009. Kirkerådet. Oslo.
- Ruud, E., 1997, *Musikk og identitet*. Oslo.
- St.meld. nr. 7 (2002–2003), *Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja*. Offentlig utredning fra Kultur- og kirke departementet. Oslo. Internett: [http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20022003/007/PDFA/STM200220030007000DDDPDFA.pdf\(2010-05-16\)](http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20022003/007/PDFA/STM200220030007000DDDPDFA.pdf(2010-05-16)).
- Steffensen, R. & Hestbråthen, T. & Fjellheim, F., 2009, *Fly ørn, fly!* Kirkesangforlaget. Hamar.
- Strandenæs, Th., 2008, »Barn og gudstjeneste. Gudstjenesten som sted for trosutfoldelse eller trosopplæring?» *Prismet: pedagogisk tidsskrift*, 59 nr. 1. Oslo, s. 3–18.
- Thomisson H., 1569, *Den danske Psalmebog*. København.
- Varkøy, Ø., 1997 [1993], *Hvorfor musikk? – en musikkpedagogisk historie*. 2. utgave. Oslo.
- Verne, L. & Helgesen, A. & Drage, B.A., 2010, *Mariamesse*. Kirkesangforlaget. Hamar.

Internett-kilder

- Den kulturelle skolesekken, <http://www.denkulturelleskolesekken.no/> (2010-05-16).
- Den norske kirke, »Barn i katedralen», <http://www.kirken.no/storstavalt/prosjekt/?event=project&projectID=1043> (2010-05-16).
- Den norske kirke, »Database med oversikt over prosjekter, tiltak og ressurser innenfor trosopplæringsreformen», <http://www.kirken.no/storstavalt/prosjekt/> (2010-05-16)
- Fornyings, administrasjons- og kirke departementet, »Trosopplæringsreformen», <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/kirke/trosopplaring/trosopplaringsreformen.html?id=446867> (2010-05-16).
- IKO – Kirkelig pedagogisk senter, »Om RLE-faget», <http://www.iko.no/sider/tekst.asp?side=376> (2010-05-16).
- Statistisk sentralbyrå, »KOSTRA: kirke, 2008», http://ssb.no/kirke_kostr/ (2010-05-16).
- Stortingets behandling 27. mai 2003 av *Trusopplæring i ei ny tid. Om reform av dåpsopplæringa i Den norske kyrkja*, <http://www.stortinget.no/Global/pdf/Referater/Stortinget/2002-2003/s030527.pdf> (2010-05-16).
- Ung Kirkesang, <http://www.sang.no>

Muntlige kilder

- Samtaler rundt trosopplæringsprosjektet i Bodø domkirke:
- Hilde Fylling, mentor for prosjektet
- Berit Valberg, prosjektleder i siste del av forsøksprosjektet (2007–2009)
- Torkel Irgens, kapellan og sokneprest i Bodø domkirke 1997–2009.
- Vedrørende Barnekonvensjonens plass i reformprosessen:
- Telefonsamtale 12.04.2010 med Kristine Aksøy, Seksjonsleder for Barn, unge og trosopplæring i Den norske kirke.

Noter

- Musikkseksemplene er gjengitt med tillatelse fra Kirkesangforlaget, Ung kirkesangs forlag, 2325 Hamar (www.sang.no).